

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ БІОЛОГІЇ, ГЕОГРАФІЇ І ЕКОЛОГІЇ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ГЕОГРАФІЇ**

**ТУРИСТИЧНІ РЕСУРСИ ПРИДНІПРОВСЬКОГО РЕГІОНУ
ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ: СУЧАСНИЙ СТАН І
ПЕРСПЕКТИВИ**

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка 4 курсу, 413 групи

Спеціальності 103 Науки про Землю

Освітньо-професійної програми

«Науки про Землю»

Сорокіна Олена Олегівна

Керівник к.геогр.н., ст. викл. Омельченко Н.В.

Рецензент к.геогр.н., доцент Котовський І.М.

Херсон – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретико-методологічні основи дослідження туристично-рекреаційних ресурсів	5
1.1. Поняття «туристично-рекреаційні ресурси» та їх класифікація.....	5
1.2. Методика дослідження туристично-рекреаційних ресурсів і туристичного потенціалу території.....	7
РОЗДІЛ 2. Аналіз туристичної індустрії Придніпровського регіону	9
2.1 Передумови розвитку Придніпровського туристичного регіону.....	9
2.2 Особливості та динаміка туристичних потоків Придніпровського регіону.....	23
2.3 Дослідження діяльності туристичних фірм Придніпровського регіону.....	27
РОЗДІЛ 3. Сучасні виклики і перспективи розвитку туризму в Придніпровському регіоні	30
3.1 Головні проблеми розвитку туристичної індустрії регіону.....	30
3.2 «Нові» туристичні дестинації та маршрути Придніпровського регіону.....	33
ВИСНОВКИ	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	44
ДОДАТКИ	49
Додаток А.....	49

ВСТУП

Актуальність теми. Вагоме місце в сучасній економіці розвинених країн належить сфері туризму. Це дає підстави інтенсивно розвивати туристичну індустрію на території нашої країни. Однак певні події та стан речей створюють перепони на шляху до повноцінного туристичного розвитку України та її регіонів зокрема. Актуальність дослідження зумовлена тим, що сучасний соціально-економічний стан та події 2014 року, під час яких Україна втратила контроль над важливою, з точки зору туризму, територію АР Крим, спричинили недостатній розвиток сфери туризму. Придніпровський регіон, враховуючи соціально-економічну складову та сформовану історично спеціалізацію є прикладом туристично непривабливого регіону з високим туристичним потенціалом.

На нашу думку, дослідження сучасного стану і використання туристично-рекреаційних ресурсів як основи туристичного потенціалу Придніпровського регіону та виявлення незадіяних в туристичній діяльності дестинацій і маршрутів, дасть змогу ефективніше розвивати туризм на даній території. Окрім цього, вважаємо, що подібний моніторинг має бути постійним та впровадженим в стратегію розвитку будь-якого регіону.

Важливість досліджень, пов'язаних з розвитком туризму підтверджується значною кількістю праць видатних географів, зокрема Багрової Л.А., Бейдика О.О., Масляка П.О., Смаль І.В., Топчієва О.Г., Фоменко Н.В. та ін.

Об'єктом дослідження є Придніпровський туристичний регіон.

Предмет – туристичні ресурси Придніпровського регіону, їх сучасне використання та перспективи.

Метою роботи є дослідження туристичного потенціалу Придніпровського регіону та наявних туристичних пропозицій місцевих

фірм для визначення незадіяних туристичнопривабливих об'єктів і «нових» туристичних маршрутів.

Цим зумовлена необхідність вирішення таких **завдань**:

- розкрити теоретичні основи дослідження туристично-рекреаційних ресурсів, визначити методiku дослідження туристичного потенціалу Придніпровського регіону;
- проаналізувати туристичний потенціал всіх областей Придніпровського регіону, дослідити динаміку туристичних потоків та діяльність туристичних фірм в межах цих територій;
- виявити головні проблеми розвитку туризму в даному регіоні, визначити та обґрунтувати «нові» туристичні дестинації і маршрути Придніпровського регіону.

Методологічною основою дослідження стали наступні загальнонаукові і конкретно-наукові методи: аналіз і синтез (при розкритті змісту поняття «туристично-рекреаційні ресурси», вивченні особливостей туристичного потенціалу території); кореляційний аналіз (для ідентифікації зв'язку між окремими чинниками туристичного попиту та кількістю внутрішніх туристів); swot-аналіз (для діагностики та визначення сильних і слабких сторін Придніпровського туристичного регіону); порівняльно-географічний метод (при аналізі територіальної диференціації окремих туристично-рекреаційні ресурсів регіону).

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

Теоретико-методологічні основи дослідження туристично-рекреаційних ресурсів

1.1 Поняття «туристично-рекреаційні ресурси» та їх класифікація

Динамічний розвиток туристичної індустрії вимагає постійного моніторингу, оновлення та розширення переліку туристично-рекреаційних ресурсів будь-якої території.

Сутність туристично-рекреаційних ресурсів полягає в тому, що вони слугують основою для формування туристичного продукту та його пропозиції.

Зважаючи на досить «молодий вік» туристичної галузі в Україні, пропонуємо розглянути дефініції поняття «туристично-рекреаційні ресурси» сучасних українських географів. Рекреаційні ресурси за Фоменко Н.В. є матеріальною передумовою формування рекреаційної галузі народного господарства, її ресурсною базою, яка потребує бережного і економного використання, охорони і примноження. Авторка виділяє три типи рекреаційних ресурсів: природні, історико-культурні та соціально-економічні. Кожний з типів відіграє певну роль у формуванні галузевої і територіальної організації рекреаційних комплексів [37].

Значну роль у формуванні сучасного поняття «рекреаційно-туристичних ресурсів» відіграли праці Багрової Л.А., Багрова М.В., Преображенського В.С., де вперше було дано визначення – «природні, природно-технічні і соціально-економічні геосистеми і їх елементи, котрі при існуючих технічних і матеріальних можливостях можуть бути використані для організації рекреаційного господарства»[1].

У розумінні «туристично-рекреаційних ресурсів» Топчієв О.Г. розглядав об'єкти та явища природного, природно-антропогенного, соціального походження, що використовуються для туризму, лікування,

оздоровлення та впливають на територіальну організацію рекреаційної діяльності, формування рекреаційних районів і центрів, їх спеціалізацію та економічну ефективність [33].

Масляк П.О. вважає що, рекреаційні ресурси - це об'єкти, явища і процеси природного та антропогенного походження, що використовуються або можуть бути використані для розвитку рекреації і туризму. Головною властивістю рекреаційних ресурсів є те, що їм властива здатність відновлювати і розвивати духовні та фізичні сили людини. Такі ресурси придатні як для прямого, так і для опосередкованого споживання, надання різноманітних послуг курортно-лікувального і рекреаційно-туристського характеру [21].

До туристично-рекреаційних ресурсів Бейдик О.О. відносить природні та культурно-історичні комплекси та їх елементи, які при сучасній та перспективній структурі рекреаційних потреб і техніко-економічних можливостях виступають цільовими об'єктами рекреаційно-туристського споживання як вихідні елементи для виробництва комплексних туристських послуг. Вчений поділяє рекреаційно-туристичні ресурси на: природно-географічні, природно-антропогенні, суспільно-історичні, трансресурсні об'єкти та виділяє окрему групу – об'єкти рангу суперточка-тур [3].

Порівнюючи останні три визначення, відзначимо, що у першому (О.Г. Топчієв) увага акцентується на територіальному аспекті розвитку туризму як сфери господарства та впливі туристично-рекреаційних ресурсів на спеціалізацію та економічну ефективність території. У другому (П.О. Масляк) наголошується на тому, що головною властивістю рекреаційних ресурсів є відновлення і розвиток духовних та фізичних сил людини. Третє визначення (О.О. Бейдик) зацентровано більше на здатності рекреаційних ресурсів задовольняти будь-які рекреаційні потреби та бути вихідними елементами для виробництва комплексних туристських послуг.

Таким чином, туристично-рекреаційні ресурси є основою для розвитку рекреації і туризму, зокрема використовуються для туризму, лікування та оздоровлення людей; впливають на територіальну організацію рекреаційної діяльності, формування рекреаційних районів і центрів, їх спеціалізацію та економічну ефективність. В своїй роботі ми користувались туристичним районуванням Бейдика О.О.

1.2 Методика дослідження туристично-рекреаційних ресурсів і туристичного потенціалу території

Дослідження туристично-рекреаційної діяльності ґрунтується на застосуванні загальнонаукових і конкретно-наукових методів, а також на системному підході. Даний підхід включає інші підходи в єдиний комплексний підхід, за допомогою якого можливо вивчити особливості природних та антропогенних ресурсів території, діяльність туристичних фірм у конкурентному середовищі, рівень розвитку інфраструктури туризму, а також їх взаємодію з іншими структурами. За допомогою *системного підходу* є можливим здійснити аналіз території Придніпровського регіону, де утворився значний туристично-рекреаційний потенціал; вивчити проблеми та перспективи регулювання туристично-рекреаційних процесів у данному регіоні [7];

Комплексне дослідження Придніпровського туристичного регіону можливе за умови використання таких методів:

- *Аналіз і синтез* – це методи дослідження, які включають в себе вивчення предмета за допомогою розчленування його компонентів або ж складових частин та вивчення об'єкта в єдиному взаємозв'язку всіх його частин. В нашій роботі ці методи використані при розкритті змісту поняття «туристично-рекреаційні ресурси», вивченні особливостей туристичного

потенціалу Придніпровського регіону, створенню «нових» туристичних стежок.

- *SWOT-аналіз* – метод, який використовується під час аналітичних досліджень стану об'єкта, є дієвим для стратегічного планування. В дослідженні туристично-рекреаційних ресурсів та потенціалу Придніпровського регіону даний метод є доречним для всебічної діагностики та визначенні сильних і слабких сторін об'єкта.
- *Кореляційний аналіз* – це метод дослідження взаємозалежності двох випадкових компонентів та виявлення їх зв'язку. Метод використаний для ідентифікації зв'язку між окремими чинниками, які формують туристичний попит та кількістю внутрішніх туристів регіону.
- *Порівняльно-географічний метод* полягає у виявленні подібних та відмінних рис між досліджуваними об'єктами. Даний метод використовується під час аналізу просторового розміщення окремих туристично-рекреаційні ресурсів Придніпровського регіону.

Таким чином, методологічний інструментарій нашого дослідження представлений різними методами, які дозволяють здійснити комплексне дослідження туристичного потенціалу Придніпровського регіону, проаналізувати сучасний стан та визначити перспективи розвитку.

РОЗДІЛ 2

Аналіз туристичної індустрії Придніпровського регіону

2.1 Передумови розвитку Придніпровського туристичного регіону

Передумовою розвитку туристичної індустрії в Придніпровському регіоні є його природно-ресурсний потенціал, а саме природні та природно-антропогенні, суспільно-історичні туристично-рекреаційні ресурси.

Природні та природно-антропогенні туристично-рекреаційні ресурси

Клімат Черкаської області помірно-континентальний. Зима м'яка, з частими відлигами. Літо тепле, в окремі роки спекотне, західні вітри приносять опади. Пересічна температура повітря $+7,2$ °С. Середня температура січня $-5,9$ °С, липня $+19,5$ °С. Максимальна $+39$ °С, мінімальна -37 °С. Період з температурою $+10$ °С становить 160 – 170 днів. Опадів 450 – 520 мм. в рік.

Кліматичні курорти лісостепової зони, розташовані на великому масиві хвойних лісів правого берега Дніпра Соснівка і Прохорівка. Тут діють численні санаторії, профілакторії, пансіонати, будинки відпочинку, оздоровчо-спортивні бази. Підвищена іонізація благотворно впливає на безмедикаментозне лікування хвороб органів дихання, зокрема, туберкульоз.

Черкащина розміщена в межах Придніпровської височини вздовж долини Дніпра Канівські гори і Мошногори. На межі двох областей – Вінницької і Черкаської – пролягає каньйон Буцький. На території області розкинувся в долині однойменної річки Тясминський каньйон [39].

Черкаською областю протікає 1037 річок загальна довжина яких становить 7585 км і струмків. Річки Дніпро, Супій, Велика Вись, Тясмин, Рось, Гірський Тікич, Гнилий Тікич, Ятрань, Синюха мають

довжину понад 100 км., малі річки Вільшанка, Сріблянка, Уманка, Ірдинь, Ірклій, Шполка, Чумгак менше 80 км. Решта це невеликі струмки, які повноводні лише на весні, а в літню спеку можуть пересихають [39].

Поширені в області мінеральні води малої, середньої і високої мінералізації. Води натрієвого типу в районі с.Мошни, (для санаторію «Перлина»), у місті Золотоноша, Драбівському районі (експлуатаційні запаси родовища мінеральних вод для санаторію «Пролісок». В цьому ж районі на стадії пошукових робіт виявлені мінеральні води в с.Безбородьки). Мінералізація цих вод коливається від 1,7 до 27 г/дм³ [39].

Тальнівська мінеральна вода гідрокарбонатна натрієво-магнієво-кальцієва, Звенигородська мінеральна вода (відкрита в 1962 р.) багата на радон, залізо, сірковуглець і використовується для лікування захворювань опорно-рухового апарату, периферійної нервової системи. Радон містять також мінеральні води в Кам'янському районі. Мінеральні води «Мошногірська», «Славутич» (Мошногір'я) використовуються для лікування органів травлення. Мінеральні води, що залягають біля Безбородьок Драбівського району, за дією подібні до «Миргородської», застосовуються для лікування органів травлення, а води поблизу Коробівки мають гастроентерологічну дію [39].

В Черкаській області значну площу займають широколистяні ліси. Зростають дубово-ясеневі, дубово-грабові ліси, (грудів, дібров), а на найвищих елементах рельєфу – соснові ліси (бори), трапляються грабово-дубово-соснові ліси. Залишки степів збереглись на крутих схилах ярів та балок. Різні типи лучних та болотних екосистем здебільшого приурочені до заплавл річок. В центральній частині області знаходиться «Черкаський бір» (28 тис. га) – один із найбільших острівних масивів дубово-соснових лісів в Україні природного походження. Сучасний рівень лісистості складає 16 %.

Тваринний світ також досить різноманітний, налічується 66 видів ссавців, 280 видів птахів, 9 видів плазунів, 11 видів земноводних, 44 види риб [39].

В Кіровоградській області клімат помірно континентальний. Середня температура липня + 21 °С, січня – 5,5 °С. Середньорічна температура в області становить +7,7 - 8,4° С. Оподи випадають найчастіше влітку і восени у вигляді дощів. Їх середньорічна кількість становить від 450 до 520 мм. Зима м'яка, з частими відлигами, літо тепле, сухе. Максимальна кількість випадає у теплий період року (70%). Середньорічна відносна вологість повітря становить 73 - 76%.

Рельєф території рівнинний на Придніпровській низовині і хвилястий – на Придніпровській височині, таке місцезрештування обумовлює дуже нерівний горбистий рельєф, на території області знаходиться велика кількість балок і ярів.

Площа зайнята водними об'єктами становить 3,5% території Кіровоградської області. Географічна мережа складається з 438 річок загальною довжиною 5558 км., протікають найбільші ріки України – Південний Буг та Дніпро, всі інші річки належать до їх басейнів. Нараховується 8 середніх річок, 202 річки довжиною більше 10 км. В області налічується 2185 ставків і 85 водосховищ. Болотами зайнято 10,4 тис. га, що складає 0,42% території області [20].

В Кіровоградській області біля Олександрії знаходиться санаторій "Дружба", де проводять оздоровчі процедури, за допомогою теплового і компресійного впливу озокериту (озокеритотерапія).

Грунтові води відносяться до гідрокарбонатних, гідрокарбонатно-сульфатних, деколи сульфатно - гідрокарбонатних, калієвих та натрієвих вод. Мінеральні води експлуатуються в смт Новгородці. Мінералізація цієї води складає 3,75 г/л. За хімічним складом це сульфатно-хлоридні, кальцієво-натрієво-магнієві води. В деяких місцях області знайдені

бальнеологічні радонієві (радіоактивні) води. На базі радонієвої води (вода «Кришталева») діють санаторії в м.Знам'янці [20].

Більшість території Кіровоградщини лежить у зоні лісостепу, південніше від Кропивницького – зона північного степу. Природна рослинність займає 15-16% площі території області та представлена лісовим, степовим, лучним, болотним і водним типами рослинності. Лісова рослинність представлена змішаними лісами. В області наявні лучні степи, виявлено значні ділянки справжніх степів та трапляються чагарникові степи. Степова рослинність представлена багаторічними травами, злаками. У вологих тріщинах скель зростають дрібні рідкісні й зникаючі рослини.

Фауна області представлена досить великою кількістю видів ссавців (65 видів), значне розмаїття птахів. Поширені хижі птахи, більшість з них належить до категорії рідкісних тварин. Зустрічаються типові навколоводні птахи, а також види рідкісні та дуже рідкісні [20].

Дніпропетровщина розташована в зоні помірних широт. Клімат області помірно-континентальний. У цілому він характеризується відносно прохолодною зимою і спекотним літом. Середня річна температура в межах $+7 - +9^{\circ}\text{C}$. Найхолодніший місяць – січень ($-5 - -7^{\circ}\text{C}$), найтепліший – липень ($+22 - +23^{\circ}\text{C}$). Річна кількість опадів збільшується від 400 – 430 мм на півдні до 450 – 490 мм на півночі. Кількість сонячних днів складає в середньому 240 днів на рік [13].

Область розташована у степовій зоні України. Ландшафт переважно рівнинний. На заході області простяглась значно почленована Придніпровська височина (висота до 209 м). У південно-східну частину її входять відроги Приазовської височини (до 211 м розташована поблизу смт Просяна, Покровського району). Центральна частина зайнята Придніпровською низовиною, яка на півдні переходить в Причорноморську.

На території Дніпропетровщини знаходяться більше 280 річок, понад 3290 ставків та 1120 озер. Загальна довжина р. Дніпро в межах області – 160 км. найбільшими притоками Дніпра є Оріль, Самара, Вовча та Інгулець.

В області близько 1,5 тисячі водойм та ставків площею понад 26 тисяч гектарів. На півдні територія області омивається водами Каховського водосховища. В Апостолівському районі на річці Кам'янка знаходиться Токівський водоспад [13].

Бальнеологічні ресурси області налічують солоний лиман – рівнинний грязьовий і бальнеологічний курорт степової зони, розташований за 20 км від Дніпра. Лікувальні природні ресурси – грязь і ропа лиману, а також питна вода, що після розливу використовується як столова та лікувальна під назвою "Знаменська".

Новотроїцьке джерело – родовище розташоване в с. Новотроїцьке Новомосковського району в околиці курорту «Солоний лиман» мінеральна природна столова вода «Джерела Придніпров'я» гідрокарбонатна кальцієво-натрієва. Новомосковське родовище мінеральних вод і розсолів розташоване в селі Орловщина на березі річки Самара на території санаторії «Новомосковський» і «Укрпрофтоздравниця». Мінеральні води середньо-мінералізовані хлоридно-натрієві та йодо-бромні хлоридно-натрієві розсоли.

Ліси в області займають лише 3,5% і представлені двома типами – заплавні й байрачні, є реліктовий Самарський бір. У долинах малих річок формуються багаті біологічним різноманіттям заплавно-борові та водно-болотні комплекси [23].

Зональна природна рослинність області – різнотравно-типчаково-ковилова, на крайньому південному заході – типчаково-ковилова. Флора налічується понад 1700 видів вищих рослин, що складає 34% від флори України; 260 видів рослин мають статус рідкісних та зникаючих і занесені до Червоного списку Дніпропетровської області.

Зустрічаються 144 види тварин, занесених до Червоної книги України, з них 84 – безхребетних і 60 – хребетних. До Європейського Червоного списку відносяться 38 регіональних видів. Фауна представлена степовими і деякими лісовими тваринами (69 видів ссавців, 246 видів птахів, 12 видів і підвидів плазунів, 10 земноводних, 59 риб) [23].

Природно-антропогенні ресурси Придніпровського туристичного району виділяють загальнодержавного і місцевого значення.

Рекреаційні ресурси природного походження загальнодержавного значення Черкащини:

- Природні заповідники: Канівський природний заповідник заснований в 1923 році, неподалік Канева, на правому березі та заплавах річки Дніпра.
- Національні парки: Національний дендрологічний парк «Софіївка» створений в 1796 році у північній частині міста Умань, по обидва боки річки Кам'янка.
- Заказники: Русько-Полянський ботанічний заказник створений 1980 року у Черкаському районі на території Русько-полянського лісництва, в межах Черкаського бору; Шуляцьке болото – гідрологічний заказник засновано 1993 році поблизу селища Адамівка Жашківського району; Тарасів обрій – ландшафтний заказник в межах лівобережної заплави, поблизу міста Канева, навпроти Чернечої гори створений 1990 року; Липівський орнітологічний заказник заснований 1974 року у Золотоніському районі частина акваторії Кременчуцького водосховища.
- Пам'ятки природи: Закревський Бір створений 1990 році у Городищенському районі, неподалік від села Старосілля; Урочище «Школа» розташоване в Канівському районі неподалік від села Полствин, створене в 1975 році; Козацький Вал – пам'ятка природи створена в 1975 році на території Лисянського району,

біля сіл Журжинці та Хижинці; Мошенська Діброва – пам'ятка природи поблизу села Мошни заснована в 1975 році; Урочище Бурти засноване 1975 році в Чернобаївському районі; Холодний Яр – пам'ятка природи неподалік від села Мельники заснована в 1975 році.

Рекреаційні ресурси природного походження місцевого значення:

- **Заказники:** налічується 163 заказники, залежно від характеру, мети організації і необхідності режиму охорони заказники поділяють на: ландшафтні, лісові, ботанічні, орнітологічні, гідрологічні, загальногеологічні, палеонтологічні.
- **Пам'ятки природи:** нараховується 180 ботанічних, геологічних, комплексних, гідрологічних пам'яток природи.
- **Заповідні урочища:** нараховують 51 заповідне урочище. Вони займають площу 42,919 км². Більшість заповідних урочищ розміщена у Канівському районі – 19 об'єктів. Найбільше за площею (11,73 км²) заповідне урочище Південне Таганчанське (Канівський район).

Рекреаційні ресурси антропогенного походження загальнодержавного значення:

- **Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва:** на території області налічується 6 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва, а саме: Велико-бурімський парк, Козачанський парк, Корсунь-Шевченківський парк, Парк Декабристів або Кам'янський парк, Парк ім. 50 років Радянської влади відтепер парк Соснового бору і Тальнівський парк.
- **Зоологічні парки:** Черкаський міський зоологічний парк створений в 1979 році в місті Черкаси, на базі зоокуточка станції юних натуралістів.

- Ботанічні сади: Ботанічний сад Черкаського національного університету ім. Богдана Хмельницького в місті Черкаси заснований 1936 року.

Рекреаційні ресурси антропогенного походження місцевого значення:

- Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва: налічують 32 парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва [14].

Рекреаційні ресурси Кіровоградської області природного походження загальнодержавного значення:

- Заказники: в межах області засновано 8 заказників різної спеціалізації, зокрема ландшафтний заказник Когутівка, Черноліський, Миколаївський; орнітологічний заказник Редчине; лісовий заказник Велика Стінка; ботанічний заказник Бузове та Боковеньківська балка; загальнозоологічний заказник Полозова балка;
- Пам'ятки природи: болото «Чорний ліс» створено в 1975 році в межах Знам'янського району, у лісовому масиві «Чорний ліс», що на північний захід від міста Знам'янки; Витоки річки Інгулець в межах Знам'янського району, засновано в 1996 році.

Рекреаційні ресурси природного походження місцевого значення:

- Заказники: налічується 19 заказників, найбільші за площею: Голоचे, Зелена Брама, Братерські яри, Новомиргородське-2.
- Пам'ятки природи: нараховується 10 пам'яток природи, а саме 4 широкоформатні полезахисні лісові смуги створені в кінці XIX сторіччя за ідеями В.В.Докучаєва; дуби в Гурівському лісництві (дуби-велетні у віці 165 та 370 років); ділянка старих дубових насаджень віком 140-170 років; Георгіївський гай (ділянка штучного насадження сосни чорної віком понад сто років); Жовтий льон (місце зростання жовтого льону); зубринець (невеликий масив, порізаний глибокими ярами та балками, де

знаходиться система джерел, які дають початок одному з витоків річки Тясмин)[18].

- Заповідні урочища: засновано 15 заповідних урочищ «Наталіївське», «Олександрівська дача», «Барвінкова і тюльпанова гора», «Новомогильне», «Житлове», «Матвіїв яр», «Васильківське», «Ганнівське», «Осичківське», «Пушкове», «Крутеньке», «Сарганівський ліс», «Польський ліс», «Балахівське», «Михайлівське». За площею найбільші: Ганнівське, Балахівське, Новомогильне, Михайлівське [24].

Рекреаційні ресурси антропогенного походження загальнодержавного значення:

- Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва: Хутір Надія створений в 1975 році поблизу сіл Миколаївка та Шевчанкове на території Кропивницького геоботанічного району різнотравно-типчакково-ковилових; Онуфріївський дендропарк 1820 року створення у південній частині історичного центру Онуфріївка, в долині річки Омельник; Дендропарк Веселі Боковеньки заснований в 1893 році, як парк з 1960 року в Долинському районі біля села Веселі Боковеньки.

Рекреаційно-туристські ресурси антропогенного походження місцевого значення:

- Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва: Парк Перемоги або Міський сад, створений в 1971 році у Кропивницькому, простягнувся вздовж місцевої річки Сугоклії; Парк культури та відпочинку «Ковалівський» (за СРСР – Парк імені Леніна) заснований у 50-х роках XIX столітті у північно-східній частині середмістя Кропивницького в межах житлового масиву Ковалівка; Дендропарк (Парк ім. 50-річчя Жовтня) 1958 року створення у Кропивницькому, на захід від центральної частини міста.

- Регіональні ландшафтні парки: Світловодський регіональний ландшафтний парк 2011 року створення у північній частині Світловодського району в околицях села Велика Андрусівка та довколишніх сіл [19].

Рекреаційні ресурси Дніпропетровської області природного походження загальнодержавного значення:

- Природні заповідники: Дніпровсько-Орільський створений 1990 році в межах Петриківського та Дніпровського районів у долині Дніпра і плавнів Орелі.
- Пам'ятки природи: урочище «Паськове» засноване в 1975 році в межах Верхньодніпровського району, на південь від села Івашкове; Скелі МОДРу засновані 1975 року у Центрально-Міському районі Кривого Рогу, на схилі долини р. Інгульця; урочище «Лелія» засноване 1975 року в межах Царичанського району, на північ від села Турове.
- Заказники: на території області налічується 25 заказників загальнодержавного значення, а саме ландшафтні (Кам'янський, Бакаї, Преобреженський, Дебальцеві лимани, Велика Западня, Кільченський, Інгулецький степ, балка Північна Червона, Вишневецький, Приорільський, Богданівський, Комарівщина, Солоний лиман, Приорільський, Межиріччя, Мар'їн гай, Петропавлівський лиман), лісові (урочище Яцево, Дібрівський, Грушеватський, Комісарівський), ботанічні (балка Бандурка, Грабівський), ортологічні (Булахівський лиман, Волошанська дача).

Рекреаційні ресурси місцевого значення природного походження:

- Пам'ятки природи: розташовані 51 пам'ятка природи різних типів.
- Заказники: розміщено 82 заказники (орнітологічні, ландшафтні, ботанічні, лісові, зоологічні, іхтіологічний, комплексні).

- Заповідні урочища: Горіховий сад в межах Верхньодніпровського району, на південь від села Правобережне, заснований в 1979 року; гора Калитва стала заповідною у 1982 році в межах Царичанський, серед правобережної тераси річки Оріль; балка Крутенька створена 1982 року, розташована 2,5 км східніше селища Зоря Томаківського району.

Рекреаційні ресурси антропогенного походження загальнодержавного значення:

- Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва: центральний парк культури та відпочинку ім. Т.Г. Шевченка заснований 1790-ті роки в місті Дніпро.
- Ботанічні сади: Дніпровський ботанічний сад в місті Дніпро на захід від проспекту Гагаріна. На заході обмежений Довгою балкою; на півдні парком Гагаріна заснований в 1929 році; Криворізький ботанічний сад НАН України 1981 року створення в межах Тернівського району міста Кривого Рогу.

Рекреаційно-туристичні антропогенного походження місцевого значення:

- Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва: представлено 7 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва – Парк імені Лазаря Глоби (Дніпро), Севастопольський парк (Дніпро), Парк Новокодацький (Дніпро), Центральний парк (Кам'янське), парк імені Федора Мершавцева (Кривий Ріг), Орджонікідзевська зона відпочинку (Орджонікідзе), Синельниківський парк (Синельникове).
- Регіональні парки: регіональних ландшафтних парків 4, а саме Дніпровські ліси (Дніпропетровський район), Самарські плавні (Новомосковський район), Придніпровський (Солонянський район), Балка Кобильна (Широківський район).

- Дендрологічні парки: Саксагань – дендрологічний парк розташований поблизу села Надєждівка Криворізького району; Криворізький дендрологічний парк – урочище «Ботанічний Сад» у Довгинцівському районі Кривого Рогу [22].

Суспільно-історичні туристично-рекреаційні ресурси

Суспільно-історичні рекреаційно-туристичні ресурси являють собою об'єкти та явища антропогенного походження, залучені в сферу рекреації та туризму. На відміну від природних рекреаційно-туристичних ресурсів, у більшості випадків, суспільно-історичні ресурси об'єктивно мають значно менший життєвий цикл.

На території Кіровоградської області 5791 пам'ятка та об'єкт культурної спадщини (разом з внутрішньоконкомплексними) (з них 24 – національного значення), а саме: 2697 – пам'ятки та об'єкти археології; 2161 – пам'ятки та об'єкти історії; 26 – пам'ятки монументального мистецтва; 905 – пам'ятки і об'єкти архітектури та містобудування; 2 – пам'ятки садово-паркового мистецтва.

Культові споруди Кропивницького представлені грецькою церквою, Спасо-Преображенським собором, Свято-Покровською церквою та синагогою. Працює 11 музеїв (музейно-природний заповідник «Батьківщина Карпенка-Карого» (Арсенівка), заповідник-музей «Хутір Надія» та літературно-меморіальний музей (Миколаївка), меморіально-педагогічний музей (Павлиш), музей ракетних військ (Побузьке) та 5 театрів.

Екскурсійний інтерес являють археологічні пам'ятки Кіровоградщини, серед яких поселення трипільської культури III тис. до н.е. біля (Володимирівка), Нечаївська алея менгірів, Калантаївське, Тясминське і Чорноліське укріплення-городища.

Своїми архітектурними пам'ятками славляться Кропивницький, Бобринець (Вознесенський собор та Свято-Миколаївська церква, ряд

житлових та громадських споруд кінця XIX ст.), Новомиргород, Розумівка (історико-архітектурний заповідник родини Раєвських) [25].

Важливою складовою історико-культурного надбання Черкащини є археологічні пам'ятки, пам'ятки архітектури та історичні місця, музеї та музейні комплекси [34].

На території Черкаської області на обліку нерухомих пам'яток історії, монументального мистецтва та археології налічується 1547 історико-культурних пам'яток, серед яких 77 загальнодержавного і 1470 місцевого значення [2].

- Археологічні пам'ятки. Зареєстровано 3326 археологічних пам'яток, які складають 8833 археологічних об'єктів. Серед них 7203 – кургани, 1259 – поселення, 137 – городища, 50 – ґрунтові могильники, 180 – інші пам'ятки (печери, підземні ходи, льохи, вали, святилища, замчища, майдани, зольники, скарби та ін.). 28 пам'яток занесені до Державного реєстру пам'яток національного значення.
- Пам'ятки архітектури та історичні місця. Найбільша їх кількість зосереджена у м. Черкаси (Будинок Щербини, пам'ятники Богдану Хмельницькому та Тарасу Григоровичу Шевченку, «Білий лотос» буддійський храм, краєзнавчий музей, ляльковий театр, обласна філармонія, художній музей [34].
- Музеї та музейні комплекси. На Черкащині діє вісім історико-культурних заповідників – Державний історико-культурний заповідник «Батьківщина Тараса Шевченка», Національний історико-культурний заповідник «Чигирин», Корсунь-Шевченківський державний історико-культурний заповідник, Державний історико-культурний заповідник у місті Кам'янка, Державний історико-культурний заповідник «Трахтемирів», Державний історико-культурний заповідник «Трипільська культура», Шевченківський національний заповідник у місті

Каневі, Державний історико-культурний заповідник «Стара Умань», діє 22 музеї державної та комунальної форм власності. [40].

Суспільно-історичні ресурси Дніпропетровської області представлені історико-культурними пам'ятками загальнодержавного та місцевого значення. На даний час на державному обліку в області перебуває 11794 пам'ятки, 52 пам'ятки області мають статус пам'яток національного значення:

- пам'яток археології – 13;
- пам'яток історії – 10;
- пам'яток архітектури – 29 [12].

В області функціонує 9 музеїв (серед яких історико-краєзнавчий музей міста Кривий Ріг, музей прикладного мистецтва с. Петриківка, Дніпропетровський історичний музей з будинком-музеєм академіка Д. Яворницького, Дніпропетровський художній музей та науково-технічні музеї).

Однією з головних пам'яток Дніпра є колекція кам'яних статуй, колекція кам'яних баб (80 фігур), діорама «Битва за Дніпро». Археологічними пам'ятками відомі села Старі Кодаки (мурована фортеця), Волоське, Капулівка, Микільське-на-Дніпрі (місцем загибелі київського князя Святослава Ігоревича (945-972 рр.). Храмове будівництво в області представлено православними церквами XVIII – XIX ст. [25].

Отже, в Придніпровському рекреаційно-туристичному регіоні потенціал природно-рекреаційних ресурсів налічує кліматичні, водні, бальнеологічні, біотичні ресурси та ресурси земних надр. До природно-заповідного фонду регіону належать ресурси загальнодержавного та місцевого значення. Ресурси природного походження загальнодержавного значення представлені Канівським та Дніпровсько-Орільським природними заповідниками, національним дендрологічним

парком «Софіївка», 10 пам'ятками природи, 15 заповідними урочищами та 37 заказниками різного спрямування. Природно-антропогені туристичні ресурси державного значення налічують 10 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва, зоологічний парк та 2 ботанічні парки. Рекреаційні ресурси місцевого значення в регіоні представлені заказниками, пам'ятками природи, заповідними урочищами, парками-пам'ятками садово-паркового мистецтва, регіонально-ландшафтними парками й дендрологічним парком. Проаналізувавши історико-культурний потенціал Придніпровського регіону можна сказати, що регіон досить забезпечений суспільно-історичними туристсько-рекреаційними ресурсами, а саме пам'ятками археології, архітектури, історії та пам'ятками монументального мистецтва, які широко використовуються в туристичній діяльності. Найбільш розповсюдженими об'єктами в туристичних маршрутах Дніпропетровщини є храми та монастирі Новомосковська та Рубанівки, Петриківка, хутор Галушківка, архітектура Дніпра. В Черкаській області поширені історико-культурні заповідники та об'єкти Чигирини, Холодного Яру, Канева, Черкас та Переяслова. Туристичні ресурси Кіровоградщини є менш популярними в туристичних маршрутах, найбільш популярними об'єктами є «Хутір Надія», державний заповідник-музей І.К. Карпенка-Карого та архітектура Кропивницького.

2.2 Особливості та динаміка туристичних потоків Придніпровського регіону

Туристичний попит формується на основі дії багатьох чинників та умов, які по-різному діють на різних рівнях соціально-економічного розвитку суспільства. Такими чинниками можуть бути високий та стабільний рівень розвитку економіки, інфраструктурного забезпечення і т.д.

За результатами кореляційного аналізу нами був виявлений високий та середній прямий зв'язок між кількістю внутрішніх туристів та рівнем валового регіонального продукту (0,83) і кількістю закладів розміщення (0,51) відповідно. Під час дослідження також встановлений слабкий зворотній зв'язок між обсягом доріг з твердим покриттям та кількістю внутрішніх туристів (-0,38).

Дніпропетровська область має достатньо великий туристично-рекреаційний потенціал, крім того існують передумови для його розвитку: природні особливості регіону, який знаходиться на кордоні мішаних лісів та степової зони, водні ресурси; культурно-історична спадщина; етнографічно-культурний потенціал (народні промисли та ремесла). Туристична сфера Дніпропетровщини усе впевненіше заявляє про себе, як дійсно конкуренто спроможна індустрія, що відчутно сприяє економічному розвитку регіону [30].

Проаналізувавши дані Головного управління статистики в Дніпропетровській області, чисельність обслужених туристичними підприємствами внутрішніх туристів у 2018 році склала 9229 осіб [8].

За даними діаграми (рис.2.1.), можна дослідити динаміку кількості внутрішніх туристів Дніпропетровщини, що з 2012 року почала знижуватись, особливо це помітно у 2014 році, що на 47,7% менше ніж 2012 року. В період з 2014 по 2017 рік ситуація була більш-менш стабільна. Це зумовлено напруженою ситуацією в країні, слабкою туристичною інфраструктурою та інформованістю суб'єктів туризму, що не сприяло розвитку туристичної індустрії в даній області.

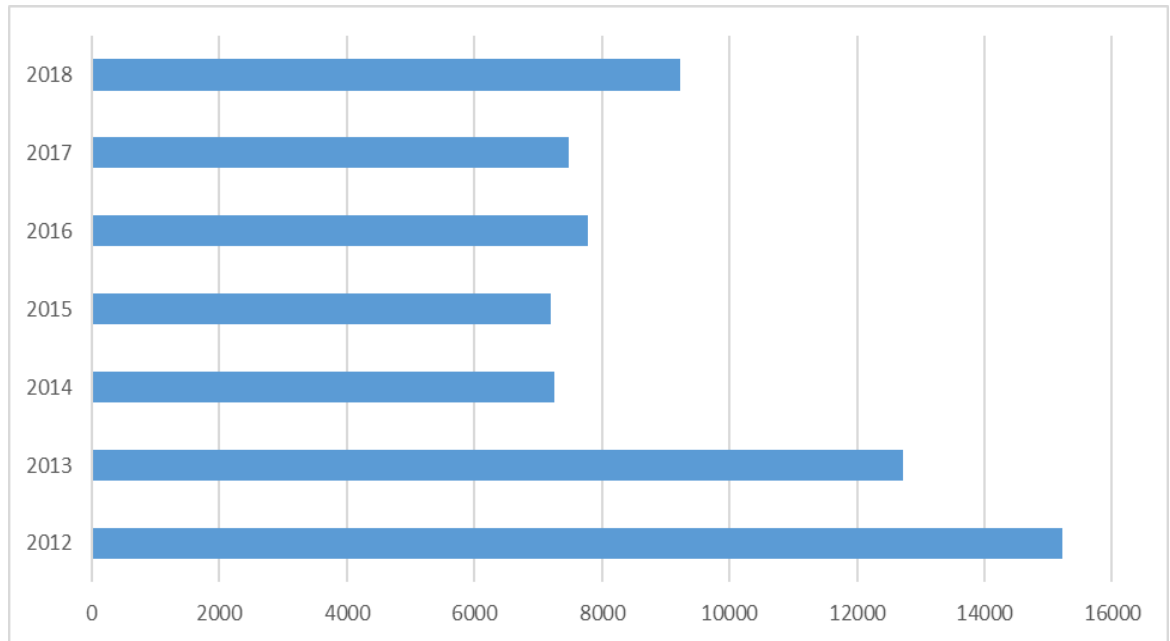

Рис.2.1. Динаміка кількості внутрішніх туристів в Дніпропетровській області, тис.ос. (2012-2018 рр.) [8]

Аналізуючи туристичні ресурси Черкаської області можна зробити висновок, що область має достатньо потужний потенціал для розвитку туристично-рекреаційних послуг. Сприятливі кліматичні, географічні умови розташування, багатий культурно-історичний спектр туристичної атрактивності, вагомий сегмент архітектурно-краєзнавчої спадщини та інші притаманні Черкащині особливості, унікальність трипільської культури, літературно-мистецькі надбання спонукають до створення рекреаційної інфраструктури [29].

За даними Черкаського обласного управління статистики, станом на 2018 році кількість внутрішніх туристів склала 3364 особи [35].

Проаналізувавши зміни в кількості внутрішніх туристів Черкаської області (рис.2.2.), можна стверджувати, що найбільший потік туристів в область спостерігався у 2013 році - 5522 особи. З 2014 по 2016 рік простежується тенденція на зниження кількості туристів, що змінилась в 2017 року і зросла майже вдвічі.

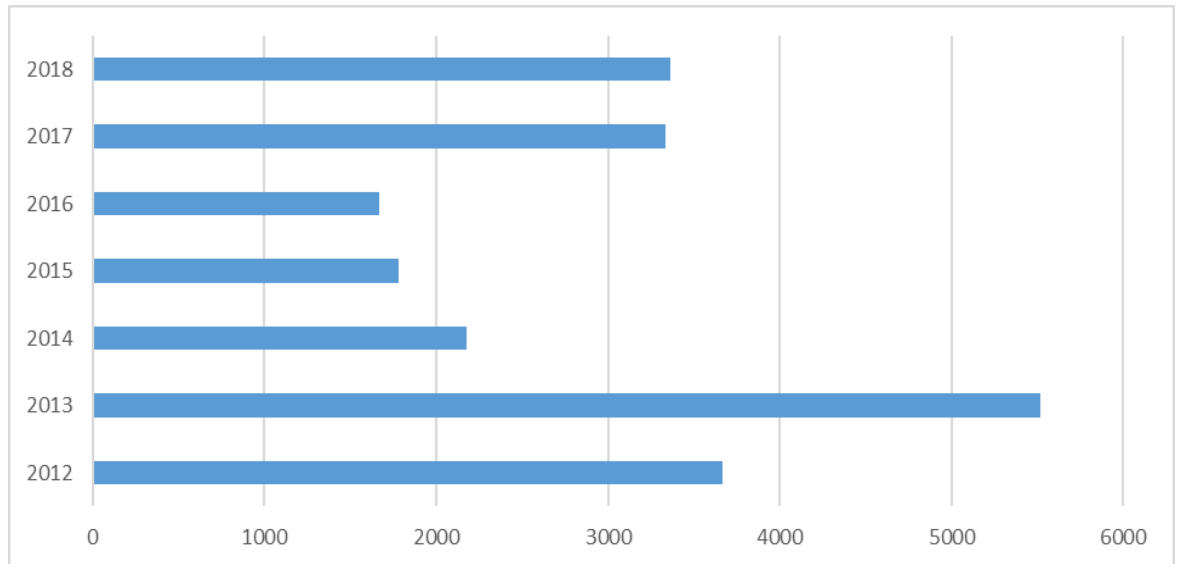

Рис.2.2. Динаміка кількості внутрішніх туристів в Черкаській області, тис.ос. (2012-2018 рр.) [31]

Кіровоградська область володіє значним туристично-рекреаційним потенціалом. Помірно-теплий клімат, наявність родовищ мінеральних і радонових вод, неповторних природних і рукотворних пам'яток створюють сприятливі умови для відпочинку та лікування.

Дані головного управління статистики Кіровоградської області за 2018 рік показують, що кількість внутрішніх туристів складає 1280 осіб, що значно змінилось порівняно з 2012 роком.

Проаналізувавши показники лінійної діаграми (рис.2.3), а саме кількість внутрішніх туристів Кіровоградської області можна зробити висновок, що з 2012 по 2018 роки кількість суб'єктів поступово знижується [9].

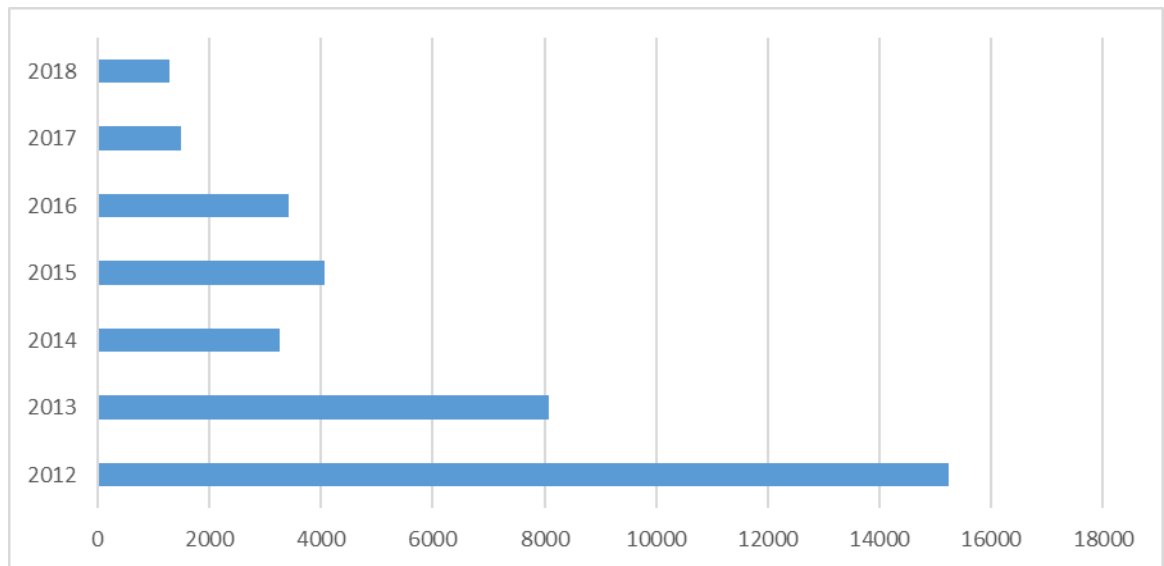

Рис.2.3. Динаміка кількості внутрішніх туристів в Кіровоградській області, тис.ос. (2012-2018 рр.) [9]

Отже, лідером серед областей Придніпровського регіону за кількістю внутрішніх туристів у 2018 році є Дніпропетровська область, другою є Черкаська, останнє місце посідає Кіровоградська області. Аналіз динаміки туристичних потоків дозволив виявити тенденцію до суттєвого зниження рівня зацікавленості туристичними об'єктами регіону. Однією з причин є економічний стан регіонів (ВРП), поганий стан дорожнього покриття, що значно знижує рівень відвідуваності даних областей, стан туристичної інфраструктури та інформованість туристів про менш відомі туристичні об'єкти.

2.3. Дослідження діяльності туристичних фірм Придніпровського регіону

Придніпровський туристичний регіон має вигідне географічне розташування і геополітичне положення, володіє значними природно-рекреаційними й історико-культурними ресурсами, які широко використовуються в туристичній діяльності.

Туристичні фірми Дніпропетровської, Черкаської та Кіровоградської областей охоплюють майже всі туристичні об'єкти регіону, які нерівномірно розповсюджені по території областей.

Організаторами туризму пропонуються тури не лише в межах області, але й всього регіону. Найбільш розповсюдженими маршрутами є:

- Дніпро – Кривий Ріг – Дніпро;
- Дніпро – Софіївка – Буцький каньйон;
- Дніпро – Петриківка – Хутір Галушківка – Дніпро;
- Черкаси – Суботів – Холодний Яр;
- Черкаси – Канів – Моринці – Черкаси;
- Кропивницький – Софіївка – Кропивницький;
- екскурсійні оглядові маршрути Дніпром, Кам'янським, Кривим Рогом, Уманню, Черкасами, Кропивницьким, Каневом;

Туристичні об'єкти даного регіону задіяні не лише в діяльності місцевих туристичних фірм, а й в маршрутах туристичних фірм Києва та Київської області, Херсона (Додаток А).

Виходячи з переліку популярних серед туристів об'єктів і туристичних маршрутів Придніпровського регіону, можна зробити висновок, що розвинутими є культурно-пізнавальний та екологічний туризм.

Туристичний продукт більшості турфірм цього регіону розрахований на різні вікові групи, адже більшість турів є автобусними та мають оглядовий, екскурсійний характер, що комфортно як для дітей і юнаків, так і для людей похилого віку. Водночас, туристичні фірми розробляють маршрути переважно вже відомими та популярними об'єктами і лише невелика частина туристичних агентств залучають в тури не поширені нові туристичні дестинації.

На нашу думку, в межах Придніпровського туристичного регіону, є неохоплені діяльністю місцевих фірм території з неоціненими

туристичними об'єктами, які також необхідно залучати в туристичну діяльність для більш диференційованого та комплексного розвитку туристичної індустрії в Дніпропетровській, Черкаській та Кіровоградській областях.

Таким чином, залучення в туристичну діяльність не таких популярних територій дасть змогу розвивати інші види туризму (наприклад, спортивного, сільського, лікувально-оздоровчого тощо), залучати суб'єктів туризму новими туристичними маршрутами, що будуть приносити прибуток в туристичний регіон.

РОЗДІЛ 3

Сучасні виклики і перспективи розвитку туризму в Придніпровському регіоні

3.1 Головні проблеми розвитку туристичної індустрії регіону

На законодавчому рівні туризм проголошують одним з пріоритетних напрямів розвитку економіки та культури [16]. Причому важливо розуміти, що розвиток туризму, в свою чергу, має відбуватися з урахуванням сучасних світових викликів, а також смаків та прагнень внутрішніх споживачів.

З огляду на значний природно-ресурсний та історико-культурний потенціал досліджуваної території, результатом нашого теоретико-аналітичного блоку дослідження стало виявлення низки проблем в розвитку туристичної індустрії Придніпровського туристсько-рекреаційного регіону. Ці проблеми стають, на нашу думку, значною перешкодою на шляху до реалізації туристичного потенціалу території. Так, однією з проблем є *нерозвиненість транспортної інфраструктури*, адже до більшості туристичних об'єктів можна дістатися лише власним транспортним засобом або ж орендованим, що підтверджено характером трансферу діючих турів (переважно автобусні).

Важливим недоліком в розвитку туристичної індустрії Придніпровського регіону є *неохоплені* діяльністю місцевих фірм *туристично привабливі території* з відповідними дестинаціями, що не повністю розкриває потенціал даного регіону. Не розвиваються нові види туризму, такі як промисловий, діловий, оздоровчий, зелений та інші види туризму, які б могли поєднувати в собі пасивні та активні види відпочинку.

Безумовно, під час будь-якої подорожі виникає питання про *місце розміщення* туристів і в цьому питанні Придніпровський регіон не є

зразковим: при середній в Україні кількості колективних засобів розміщення 82,5 од. (фізичні особи-підприємці) та 3593,72 од. (юридичні особи) дві області регіону (Черкаська і Кіровоградська) мають майже вдвічі нижчі показники тільки за кількістю закладів розміщення [11].

Ще однією загальноукраїнською і відповідно регіональною проблемою є *занедбаність* історико-культурних та деяких природних пам'яток, *відсутність коштів на реконструкцію* пам'яток історії та архітектурного мистецтва, що призводить до їх руйнування.

До того ж, в українських містах не налагоджена робота з розповсюдження безкоштовних буклетів-путівників, які б забезпечували *інформаційну складову розвитку туризму*.

Наявні проблеми гальмують розвиток туризму в регіоні та туристичної індустрії в Україні. Вирішення розглянутих проблем вплине, як на покращення економічного, так і соціального розвитку країни, зокрема необхідним є:

- відновлювати та зберігати цілісність туристичних ресурсів Придніпровського регіону, їх раціональне використання й охорону під час планування та забудови територій, на яких розташовано об'єкти туристичних відвідувань;
- стимулювати інвестиції у розвиток ресурсів [4];
- розширювати туристичне охоплення території регіону, залучаючи нові дестинації та проводити цілеспрямовану роботу щодо підвищення туристичної привабливості наявних ресурсів;
- розроблювати путівники, туристсько-екскурсійні маршрути, програми розвитку нових видів туристично-рекреаційної діяльності (підводний, сільський, пізнавальний туризм; мала, мобільна і елітарна рекреація), в яких бере участь щоразу більша кількість населення;
- розвивати інфраструктурне забезпечення, зокрема збільшувати та покращувати заклади розміщення туристів, а також транспортну інфраструктуру;

- розвивати туристичні центри і тематичні парки, що сприятимуть зростанню обсягів споживання туристичних послуг за рахунок розширення їх асортименту [28].

Для візуального сприйняття переваг та недоліків розвитку туризму в Придніпровському регіоні користуємось SWOT-аналізом (табл.3.1).

Таблиця 3.1.

Туристичний потенціал Придніпровського регіону

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Значний природно-ресурсний потенціал	1. Нерозвиненість транспортної інфраструктури
2. Значний історико-культурний потенціал	2. Недостатня охопленість туристичними фірмами туристично привабливих об'єктів регіону
3. Вигідне транспортне положення, адже через регіон проходять головні автошляхи країни	3. Недостатня кількість закладів розміщення в Кіровоградській та Черкаській областях.
4. Сприятливі кліматичні умови	4. Занедбаність історико-культурних і природних пам'яток
	5. Погана проінформованість туристів
Можливості	Загрози
1. Відновлювати та зберігати цілісність туристичних ресурсів регіону	1. Нерозвиненість нових видів туризму
2. Розробляти путівники, екскурсійні маршрути, розвивати нові види туризму	2. За рахунок браку закладів розташування та поганої проінформованості, зменшиться кількість туристів, що призведе до

	зменшення капіталовкладення в даний регіон
3. Покращувати інфраструктурне забезпечення, створювати нові заклади розміщення	3. Повне руйнування пам'яток історії та архітектури

Таким чином, в розвитку туристичної індустрії Придніпровського регіону проблемами є недостатній розвиток транспортної інфраструктури, недостатня туристична освоєність території, проблема готельного господарства, занедбаність історико-культурних та деяких природних ресурсів, інформаційна «бідність».

У подальшій перспективі розвитку туристичної індустрії Придніпровського регіону потрібно зберігати цілісність туристичних ресурсів, створювати сприятливі умови для розвитку індустрії туризму (покращення інфраструктурного забезпечення території), розробляти путівники, туристсько-екскурсійні маршрути, розвивати нові види туристичної діяльності.

3.2. «Нові» туристичні дестинації та маршрути Придніпровського регіону

З метою всебічного розвитку та повної реалізації туристичного потенціалу Придніпровського регіону, ми проаналізували наявний туристичний продукт цієї території та визначили незадіяні атрактивні місця і дестинації.

В туристичних маршрутах, які ми пропонуємо, представлені «нові» туристичні об'єкти:

- *Токівський (Шолоховський) водоспад* - гідрологічна пам'ятка місцевого значення (за назвою «Водоспад на річці Кам'янка»), об'єкт природно-заповідного фонду Дніпропетровської області. Розташований біля села Токівське Апостолівського району

Дніпропетровської області. Загальна висота водоспаду — бл. 6 м. Протяжність водоспаду — близько 30 метрів. Він утворився на виступах червоного граніту. Розташований біля Токівського гранітного кар'єру [32];

- *Кодацький кар'єр* - гранітний кар'єр в селі Старі Кодаки Дніпропетровської області, глибина кар'єру досягає 42 метрів який в даний час затоплений водами Дніпра і слугує місцем відпочинку, неподілік розташована балка Сажевка представляє собою уривисті зелені яри, у народі це місце називають «Новою Зеландією Дніпропетровщини»[38];
- *Регіональний ландшафтний парк «Трахтемирів»* в межах Трахтемирівського півострів (Черкаська та Київська області). Площею 10711,2 га. характеризується значною піднятістю горбистої поверхні та утворенням ярів на правобережжі Дніпра. До складу території регіонального ландшафтного парку «Трахтемирів» входять такі об'єкти ПЗФ України: геологічна пам'ятка природи місцевого значення «Веселий шпиль», геологічна пам'ятка природи місцевого значення «Канівські світа», заповідне урочище «Григорівські горби», заповідне урочище «Мушина гора», заповідне урочище «Великі валки» [19];
- *Блакитне озеро Бучак* — виникло на місці гігантського котловану гідроакумуляторної станції озеро з чистою синьою водою, яке має глибину близько 30 метрів і заповнюється підземними джерелами. Озеро й навколишня територія входять до складу регіонального ландшафтного парку [5];
- *Ландшафтний заказник загальнодержавного значення «Монастирище»* розташований на півдні Кіровоградської області між селами Інгульське і Завтурове Устинівського району. Заказник – каньйон річки Інгул з мальовничим пейзажем і нагромадженням кам'яних глин по берегах [36];

- *Садиба Енгельгардта* - це одноповерховий палац, який розміщений в оточенні затишного парку. На сьогоднішній день у будинку П.Енгельгардта знаходиться загальноосвітня школа, оформлена кімната-музей Т.Шевченка. Неподалік від палацу, у парку ростуть два величезні дуби. Цей парк – унікальна пам'ятка садово-паркового мистецтва XVIII ст. Садиба поміщиків Енгельгардтів належить до пам'яток історії та архітектури України [27];
- *Палац Лопухіних-Демидових* у місті Корсунь-Шевченківській на Черкащині – пам'ятник архітектури XVIII ст., що височить на островах річки Рось. Загалом палацово-парковий комплекс у Корсунь-Шевченківському – це пам'ятка національного значення з кількома діючими музеями, яка є відкритою для туристів [6];
- *Мисливський палац графа Шувалова* у місті Тальне, що на Черкащині було закладено ще в 1893 році. Це був розкішний двоповерховий палац у стилі тогочасних та досить популярних мисливських замків епохи Відродження. Розміщено замок посеред спеціально оформленого англійського парку. Нині палац графа Шувалова проходить реставрацію [23];
- *Лесковський палац або палац Даховських* в селі Леськове в Монастирищенському районі Черкаської області. Це великий архітектурно-ландшафтний комплекс в який входить два парки - листяний і хвойний, сад і невелике озеро з островом любові [17];
- *Графітовий кар'єр* на лівому березі мальовничої річки Південний Буг, в кілометрі на схід від селища Завалля Кіровоградської області, у діючому відкритому кар'єрі глибиною 250 метрів ведеться видобуток графітової руди. І родовище це є другим за розмірами у світі [15];
- *Гранітний кар'єр* - знаходиться на південному сході Гайворона, а точніше на місці, де ріка Ташлик впадає в Південний Буг. Є

однією з наймасштабніших промислових територій Кіровоградської області [10].

Пропонуємо варіанти маршрутів з «новими» туристичними дестинація Придніпровського туристичного регіону (рис.3.1), представлені трьома туристичними турами на різну цінову політику.

Туристичний маршрут «Туристичне Придніпров'я»

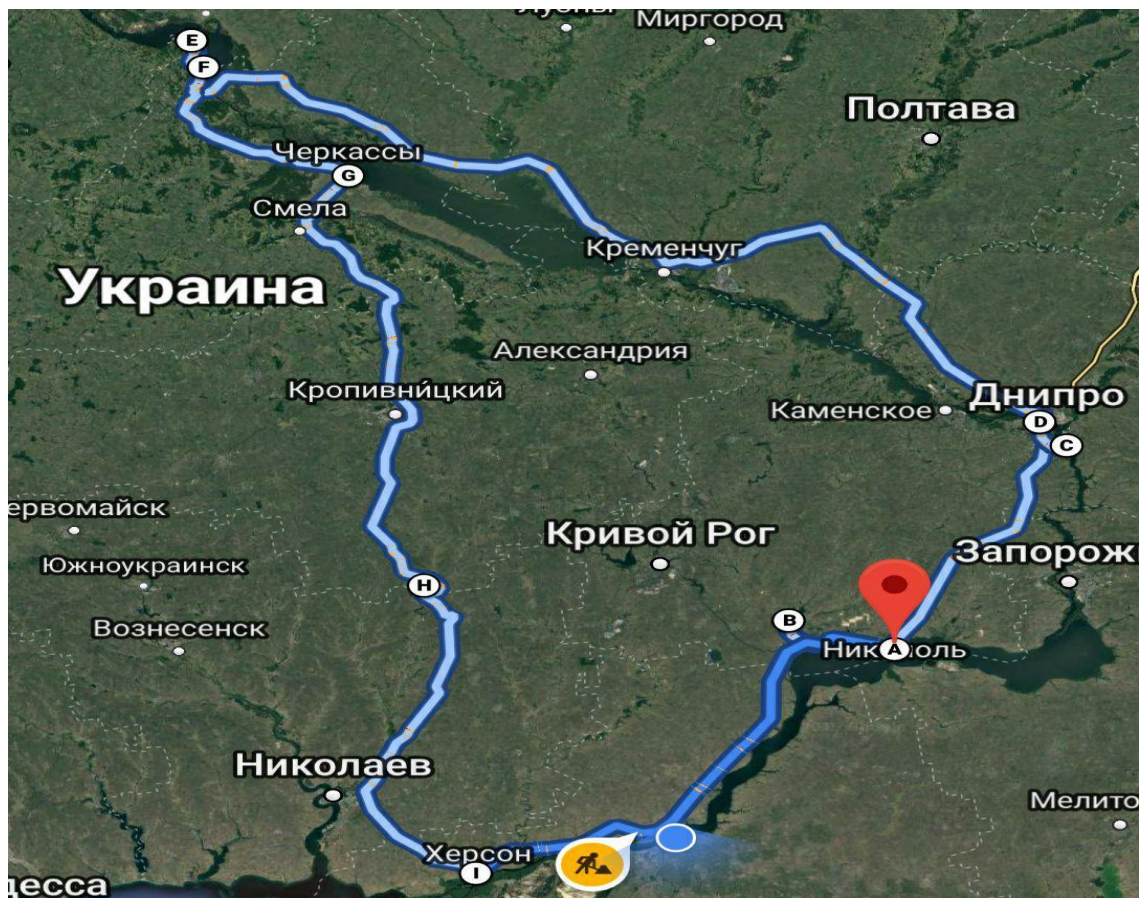

Рис.3.1 Маршрут «Туристичне Придніпров'я»

Ціна туру (Дніпропетровська, Черкаська та Кіровоградська області) складає 1030 грн. на 1 особу без врахування харчування.

День 1	<p>00:45 виїзд до Нікополя (потягом 142Л) Одеса – Маріуполь із залізничного вокзалу міста Херсон.</p> <p>05:50 прибуття на залізничний вокзал міста Нікополь.</p> <p>Оренда мікроавтобуса (на всю подорож 18 місць ціна 12 грн/км)</p>
--------	--

	<p>06:00-07:00 сніданок.</p> <p>07:10 переїзд до <i>Токівського (Шолоховського) водоспаду</i>.</p> <p>(08:30 орієнтовне прибуття до водоспаду) оглядова екскурсія каскадного водоспаду.</p> <p>10:00 виїзд до <i>Кодацького кар'єра</i>.</p> <p>(13:30 прибуття до кар'єру, обід з собою) оглядова екскурсія <i>фортеці Кодак, балки Сажевки, гранітного кар'єру</i>.</p> <p>16:00-16:40 переїзд до м. Дніпра</p> <p>17:00 поселення в хостел «ПанДеСон» (ціна 150 грн/ніч)</p> <p>17:30 вечеря, вільний час.</p>
День 2	<p>06:00-06:45 сніданок, виселення з хостелу.</p> <p>07:00 виїзд до <i>регіонального ландшафтного парку «Трахтемирів»</i></p> <p>14:00 орієнтовне прибуття на екскурсію (групою 600 грн 18 осіб). Обід з собою.</p> <p>17:00 переїзд до <i>озера Бучак</i>.</p> <p>18:00 прибуття на оглядову екскурсію.</p> <p>19:00 виїзд до міста Черкаси (орієнтовне прибуття 21:00).</p> <p>21:15 поселення в Хостел XXL (ціна 110 грн/ніч у 8 місному номері), вечеря.</p>
День 3	<p>07:00-08:00 сніданок.</p> <p>08:15 переїзд до <i>ландшафтного заказника загальнодержавного значення Монастирище</i></p> <p>12:30 прибуття до ландшафтного заказника.</p> <p>12:30-13:00 обід.</p>

	<p>13:00 оглядова екскурсія урочища Монастирище.</p> <p>15:00 виїзд до міста Херсон (прибуття о 19:30).</p>
--	--

Туристичний маршрут «Архітектурна Черкащина»

Дана туристична стежка проходить палацами та садибами Черкаської області (рис. 3.2). Ціна туру 470 грн., без урахування харчування.

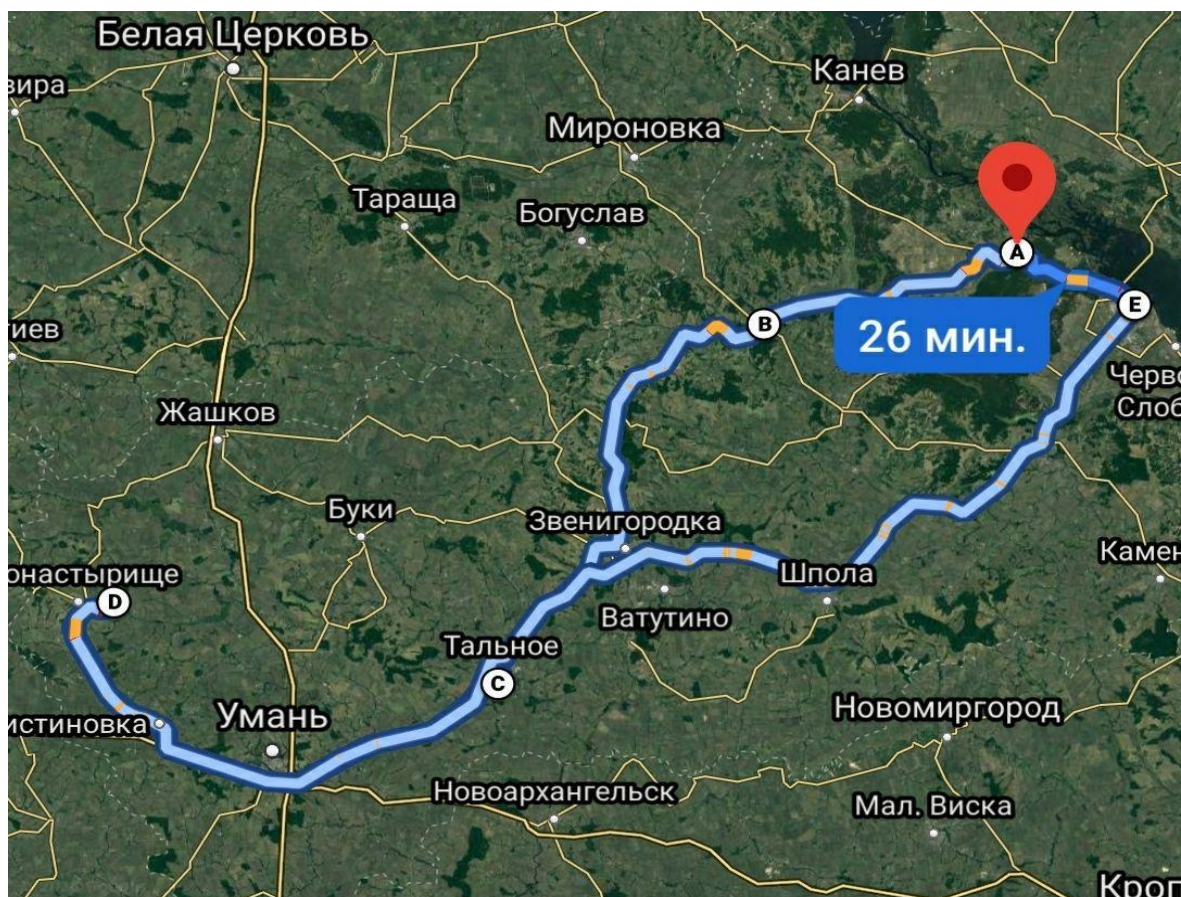

Рис.3.2 Туристичний маршрут «Архітектурна Черкащина»

День 1	<p>Виїзд на орендованому мікроавтобусі (ціна 11 грн/км) з міста Черкаси о 7:30 прибуття до <i>садиби Енгельгарда (с.Будуще)</i> на території ландшафтного парку о 08:10 оглядова екскурсія (ціна за 1 особу 20 грн.)</p> <p>09:00 виїзд до <i>палацу Лопухіних-Демидових (Корсунь-Шевченківський)</i> орієнтоване прибуття о 09:50 оглядова екскурсія (вхід в музеї: Історичний музей -15</p>
--------	---

	<p>грн., музей історії битви під Корсунем -15 грн. знаходяться в будівлі палацу).</p> <p>Об 11:15 виїзд до <i>Мисливського палацу графа Шувалова (с. Тальне)</i> орієнтоване прибуття 13:00 , (обідня перерва з собою 13:10-13:20) оглядова екскурсія територією (безкоштовно, але можливий добровільний внесок).</p> <p>14:15 переїзд до <i>Лесковського палацу (с. Леськове)</i> прибуття о 16:30 (ціна екскурсії з 1 особи – 50 грн.).</p> <p>18:00 виїзд до міста Черкаси (прибуття 22:00).</p>
--	--

Туристичний маршрут «Індустріальний туризм Кіровоградщини»

Туристична стежка проходить Кіровоградською областю тривалістю в 1 день (рис. 3.3). Ціна туру 425 грн. (включає трансфер, оренда екскурсовода на 1 день 100 грн з 1 особи) без урахування харчування.

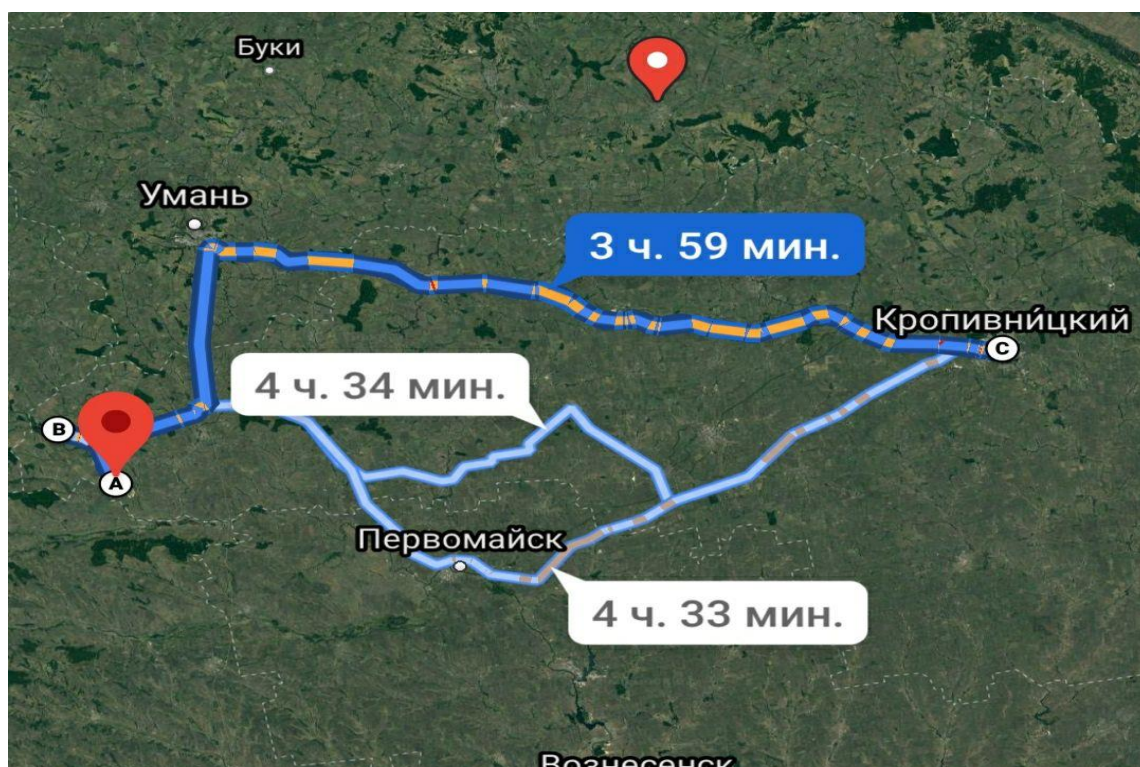

Рис. 3.3. Туристичний маршрут «Індустріальний туризм Кіровоградщини»

День 1	<p>Оренда автобуса на 18 осіб (ціна 12 грн/км.)</p> <p>08:00 виїзд з автовокзалу міста Кропивницький, прибуття до <i>Графітового кар'єру (сmt Завалля)</i> оглядова екскурсія кар'єром (триває 2 години).</p> <p>13:30-14:00 обід (з собою).</p> <p>14:10-14:30 переїзд до <i>Гранітного кар'єру (м.Гайворон)</i> та діючу вузькоколіяку та гранітний квартал залізничників, екскурсія триває 3 години.</p> <p>О 17:40 повернення до міста Кропивницький.</p>
--------	---

Отже, зважаючи на недостатню туристичну охопленість, потенціал та специфіку території, ми розробили туристичні маршрути, орієнтовані майже на будь-якого споживача. Запропоновані туристичні дестинації та туристичні маршрути можуть бути використані в діяльності місцевих турагенств з метою повноцінного туристичного розвитку Придніпровського регіону.

ВИСНОВКИ

1. Враховуючи розмаїття поняття «туристично-рекреаційні ресурси», існують також і різні підходи до класифікації цих ресурсів. Узагальнюючи всі представлені варіанти, можна сказати те, що до рекреаційних ресурсів відносять не лише природні об'єкти, а й ресурси антропогенного, соціального походження, що використовуються для туризму, лікування, оздоровлення та впливають на територіальну організацію рекреаційної діяльності. Методологічним базисом дослідження Придніпровського туристичного регіону стали наступні загальнонаукові і конкретно-наукові методи: аналізу та синтезу, кореляційний аналіз, SWOT-аналіз та порівняльно-географічний метод.
2. Природно-ресурсний потенціал Придніпровського регіону налічує кліматичні, водні, бальнеологічні, біотичні ресурси та ресурси земних надр. До природно-заповідного фонду регіону належать ресурси загальнодержавного та місцевого значення. Ресурси природного походження загальнодержавного значення представлені природними заповідниками, національним дендрологічним парком, 10 пам'ятками природи, 15 заповідними урочищами та 37 заказниками різного спрямування. Природно-антропогені туристичні ресурси державного значення налічують 10 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва, зоологічний парк та 2 ботанічні парки. Рекреаційні ресурси місцевого значення в регіоні представлені заказниками, пам'ятками природи, заповідними урочищами, парками-пам'ятками садово-паркового мистецтва, регіонально-ландшафтними парками й дендрологічним парком. Лідером серед областей Придніпровського регіону за кількістю внутрішніх туристів у 2018 році є Дніпропетровська область, другою є Черкаська, останнє місце посідає

Кіровоградська області. Аналіз динаміки туристичних потоків дозволив виявити тенденцію до суттєвого зниження рівня зацікавленості туристичними об'єктами регіону. Однією з причин є поганий стан дорожнього покриття, що значно знижує рівень відвідуваності даних областей, стан туристичної інфраструктури та інформованість туристів про менш відомі туристичні об'єкти. Моніторинг діяльності місцевих туристичних фірм дозволив виявити те, що більшість з них розроблять маршрути вже відомими та популярними об'єктами і лише невелика частина туристичних агентств залучають в тури не поширені нові туристичні дестинації.

3. У внутрішньому туризмі Придніпровського регіону головними проблемами є недостатній розвиток транспортної інфраструктури (до більшості туристичних об'єктів можна дістатися лише власним транспортним засобом або ж орендованим), проблема готельного господарства, а саме недостатньої кількості закладів розміщення на Кіровоградщині та Черкащині. Ще однією проблемою є занедбаність історико-культурних та деяких природних ресурсів регіону. В межах цього туристичного регіону є неохоплені території з неоціненними туристичними об'єктами, які, за умови раціонального використання та залучення в туристичну діяльність, можуть сприяти подальшому розвитку туристичної індустрії в Дніпропетровській, Черкаській та Кіровоградській областях. Зокрема, залучення та туристичний розвиток, на даний час непопулярних територій, дає змогу розвивати інші види туризму, нетипові для цих територій, залучати суб'єктів туризму новими туристичними маршрутами, що будуть приносити прибуток в туристичний район.

Зважаючи на недостатню туристичну охопленість, потенціал та специфіку території, ми розробили туристичні маршрути,

орієнтовані майже на будь-якого споживача. Запропоновані туристичні дестинації та туристичні маршрути можуть бути використані в діяльності місцевих турагенств з метою повноцінного туристичного розвитку Придніпровського регіону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Багрова Л.А. Рекреационные ресурсы (подходы к анализу понятия) / Л.А. Багрова, Н.В. Багров, В.С. Преображенский // Известия АН СССР. Серия географическая. - 1997. - № 2. – С. 5-12.
2. Бейдик О.О. Методологія та методика аналізу рекреаційно-туристських ресурсів України: дис... д-ра геогр. наук: 11.00.02 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. - К., 2004.
3. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування. – К.: Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2001. – 395 с.
4. Биркович В.І. Удосконалення державного регулювання розвитку туризму на регіональному рівні / В.І. Биркович // Стратегічні пріоритети. - 2007. - №4(5). – С.157-163.
5. Бучак. Голубе озеро [Електронний ресурс]. – Режим доступу:// <https://kolokray.com/uk/f/buchak-goluboe-ozero.html>
6. Відкривай Україну [Електронний ресурс]. – Режим доступу:// <https://www.discoverukraine.com.ua/palac-lopuxinix-na-cherkashhini/>
7. Герасименка В.Г. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону : монографія / за заг. ред. В.Г. Герасименко. — Одеса : ОНЕУ, 2016. — 262 с.
8. Головне управління статистики у Дніпропетровській області [Електронний режим] – Режим доступу:// <http://www.dnprstat.gov.ua/statinfo%202015/tur/include/tur1.pdf>
9. Головне управління статистики у Кіровоградській області [Електронний режим] – Режим доступу:// http://www.kr.ukrstat.gov.ua/?r=stat/2019/07/turizm/stat_inf_rik_turizm1
10. Гранітний кар'єр, Гайворон [Електронний ресурс]. – Режим доступу:// https://ua.igotoworld.com/ua/poi_object/99965_granitnyy-karer-gayvoron.htm

11. Державна служба статистика України [Електронний ресурс] – Режим доступу: // <http://www.ukrstat.gov.ua/>
12. Дніпропетровський обласний центр з охорони історико-культурних цінностей [Електронний ресурс] – Режим доступу: // <http://docop.dp.ua/pro-pamyatki/reestr/>
13. Екологічний паспорт Дніпропетровської області [Електронний ресурс] – Режим доступу: // https://menr.gov.ua/files/docs/eco_passport/2018.pdf
14. Жмуденко В.А., Поляницкая А.В. Формирование стратеги развития туризма Черкасской области [Електронний ресурс] / В.А. Жмуденко. – 2018. – Режим доступу: // http://economyandsociety.in.ua/journal/17_ukr/63.pdf
15. Заваллівський графіт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <https://zvgraphit.com.ua/analitic/5557-zavallivskiy-grafit--unikalne-rodovishche-gordist-krayini.html>
16. Закон України «Про туризм» 324/95-ВР, Редакція від 04.11.2018, підстава - 2581-VIII [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80>
17. Замки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <https://rent.ua/blog/pamyatki-ukrayini/zamki-ukrayini-v-yaki-yizdit-ves-svit>
18. Кіровоградське обласне управління лісового та мисливського господарства [Електронний ресурс] – Режим доступу: // <http://lis-kr.gov.ua/inf/prirodno-zapovidnij-fond>.
19. Конякін С.М. Сучасний стан природно-заповідного фонду Центрального Лісостепового району (в межах Черкаської та Кіровоградської областей) // Людина і довкілля. Проблеми неоекології. Сер. Географічні науки. – Харків, 2009 – С.86 – 91.

20. Край та межі лісостепу і степу: Природно-заповідні та ландшафтні куточки Кіровоградщини. – Кіровоград: ІМЕКС-ЛТД, 2007. – 32 с.
21. Масляк П.О. Рекреаційна географія Навчальний посібник. - К.: Знання, 2008. - 343 с.
22. Об'єкти природно-заповідного фонду Дніпропетровської області [Електронний ресурс] – Режим доступу: // <http://www.old.adm.dp.gov.ua/OBLADM/obl.dp.nsf/document.xsp?id=>
23. Палац графа Шувалова – старовинна загадка Черкащини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <https://tamtour.com.ua/1268>
24. Придніпровський туристичний район [Електронний ресурс] – Режим доступу: // http://www.tourlib.net/books_ukr/vt4-2-8.htm.
25. Природні ресурси Кіровоградської області, їх стан та заходи з охорони [Електронний ресурс] – Режим доступу: // <http://www.studcon.org/pryrodni-resursy-kirovogradskoyi-oblasti-yih-stan-ta-zahody-z-ohorony>.
26. Рекреаційно-туристичні ресурси України з основами туристичного ресурсознавства: навчальний посібник / Н.О. Алешугіна, О.В. Барановська, М.О. Барановський, О.О. Зеленська, І.В. Смаль, І.М. Філоненко. – Чернігів: Вид-во ЧНТУ, 2015. – 492 с.
27. Садиба поміщика Павла Енгельгардта [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <https://drymba.com/uk/1035817-sadyba-pomischyka-pavla-enhelhardta-budysche>
28. Семенов В.Ф. Економічні трансформації та розвиток рекреаційно-туристичної сфери / В.Ф. Семенов. – Вісник ОДЕУ, 2004. - №16. – С.258-262.
29. Скрипник Л.В. Туристичні ресурси та їх потенціал (на прикладі Черкаської області) [Електронний ресурс] / Л.В. Скрипник // – Економіка. Управління. Інновації. – 2015. – № 3 (15). Режим

доступа://

http://file:///C:/Users/LENOVO/Downloads/eui_2015_3_17.pdf9

- 30.Сливенко В.А. Тенденції розвитку туристичної індустрії і в Дніпропетровській області / [Електронний ресурс] / В.А. Сливенко, К.С. Савченко // Дніпропетровський національний університет імені О. Гончара, 2015. – Режим доступа:// http://confcontact.com/2013_03_15/25_Slivenko.htm
- 31.Смаль І.В. Туристичні ресурси світу / І.В. Смаль. – Ніжин: Видавництво Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, 2010. – 336 с.
- 32.Токівський водоспад [Електронний ресурс]. – Режим доступу:// https://www.dnipro.lib.dp.ua/Vodopad_priroda_graniti
- 33.Топчієв О. Г. Суспільно – географічні дослідження: методологія, методи, методики (розділ XIV. Рекреаційно – географічні дослідження) // О.Г. Топчієв. – Одеса: Астропринт, 2005. – 632 с.
- 34.Туристичні пам'ятки Черкас [Електронний ресурс]. – Режим доступу:// <http://oteli.net.ua/>
- 35.Туристичні потоки // Офіційний портал Головного управління статистики у Черкаській області [Електронний ресурс] – Режим доступу:// http://www.ck.ukrstat.gov.ua/source/arch/2015/turizm_14.pdf.
- 36.Український стоунхендж [Електронний ресурс]. – Режим доступу:// http://librarychl.kr.ua/kn_in/7%204udes%20kraju/monastyrysche.php
- 37.Фоменко Н.В. Рекреаційні ресурси та курортологія / Н.В. Фоменко. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 312 с.
- 38.Чарівна природа Старих Кодаків [Електронний ресурс]. – Режим доступу:// <https://sobitie.com.ua/novosti/charivna-priroda-starih-kodakiv>

39. Черкаська область [Електронний ресурс] – Режим доступу:// http://www.ck-oda.gov.ua/docs/2014/31_10_2014.pdf – Загл. з екрану.
40. Черкащина заповідна: історико-культурні заповідники краю: бібліогр. покажч. /КЗ "Обл. універс. наук. б-ка ім. Тараса Шевченка" ЧОР ; наук. ред., авт. вступ. ст. В. М. Мельниченко ; уклад. : Л. Т. Демченко, Н. В. Адешелідзе ; відп. за вип. Л. П. Капкаєва. – Черкаси, 2015. – 46 с.

Додаток А

Дніпропетровська область

<i>Назва туристичної фірми</i>	<i>Туристичні маршрути та туристичні об'єкти</i>
Риба Андрій	<p>«Free tour» пішохідна екскурсія містом Дніпро;</p> <p>«Кривой Рог: Югок, парк самолетов» маршрут Дніпро – Кривий Ріг – Дніпро ;</p> <p>«Первоцветы Холодного Яра» Дніпро – Холодний Яр –Дніпро;</p> <p>«Новомосковск: храм, монастырь, подземная церковь»</p> <p>тур Дніпро – Новомосковськ – Орловщина – Дніпро;</p> <p>«Фестиваль тюльпанов в Кропивницком» маршрут Дніпро – Кропивницький – Дніпро;</p> <p>«Поїздка в Рубанівське» маршрут Дніпро – Рубанівське –Дніпро (Свято-Покровського храм, Свято-Знаменського жіночий монастир, музей Івана Манжури);</p> <p>«Софієвський парк, Буцький каньон» тур Дніпро – Умань – Дніпро;</p> <p>«Маленькая Софиевка на Днепре, усадьба Бергманов» тур Дніпро – Військове – Микільське-На-Дніпрі – Солоне – Дніпро;</p> <p>«Прогулка-экскурсия по Самарскому лесу» тур Дніпро – Новомосковськ – Дніпро;</p> <p>«Кривий Ріг: Кочубеевські штольні, ботанічний сад» тур Дніпро – Кривий Ріг – Дніпро;</p>

	<p>«Екскурсія до Петриківки, кінного заводу та етнохутору» тур Дніпро – Петриківка – Гречане – Дніпро;</p> <p>«Интерпайп – Аэрокосмический музей – обзорная экскурсия» тур Дніпро – Кривий Ріг – Дніпро;</p> <p>«Интерпайп – Аэрокосмический музей – обзорная экскурсия» тур Дніпро – Кременчук – Дніпро;</p>
<p>Клуб активного відпочинку Адреналін KAVA</p>	<p>«Екскурсія в Умань і Буцький каньйон» маршрут: Дніпро – Умань – Буки – Дніпро;</p>
<p>Україна Інкогніта</p>	<p>«Неймовірний Дніпро, Колонія у Кам'янському та суперсобор Олесья Гончара» маршрут: Дніпро – Кам'янське – Новомосковськ – Дніпро;</p>
<p>Туристична компанія «ДНІПРО ВОЯЖ»</p>	<p>«София и Александра — две любимые женщины – два парка» маршрут: Дніпро – Біла Церква – Умань – Дніпро;</p> <p>«Умань-Софиевка + Букский каньон» тур Дніпро – Умань – Буки – Дніпро;</p> <p>«Українське весілля в Петриківці... і не тільки» маршрут Дніпро – Петриківка – Дніпро;</p>
<p>Транспортна туристична компанія «Моріс»</p>	<p>«Софіївський парк» маршрут: Дніпро – Умань – Дніпро;</p> <p>«Свято –Покровський храм с. Рубановское» тур Дніпро – Рубанівське – Дніпро;</p> <p>«Петриківка + Козацький хутір Галушківка» маршрут: Дніпро – Петриківка – Гречане – Дніпро;</p> <p>«Кропивницький + бал тюльпанів» тур Дніпро – Кропивницький – Дніпро;</p>
	<p>«Экскурсия город Днепр» маршрут м.Дніпро;</p>

Туристичний агенція «Karina-Tour»	<p>«Экскурсия Новомосковск –Хашцевое» маршрут: Дніпро – Новомосковськ – Хашцеве – Дніпро;</p> <p>«Экскурсия в Софиевский парк г. Умань» тур Дніпро –Умань –Дніпро;</p> <p>«Экскурсия городом Каменское» тур Дніпро – Кам’янське – Дніпро;</p> <p>«Маленькая Софиевка на Днепре» маршрут: Дніпро –Солоне (садиба Бергманів) – Микилійське-на-Дніпрі –Військове (Авторський сад Світлани Кульбашної) –Дніпро;</p>
KRAINA UA	<p>«Техногенна фантастика в Кривому Розі» тур Кривий Ріг – Кочубеївський рудник – Кривий Ріг – Шахта Гвардійська –Кривий Ріг;</p>
Туроператор «Відвідай»	<p>«Промисловий туризм Кривого Рогу» маршрут: Кривий Ріг – Відвал Бурщицький НКГЗКа – Кривий Ріг –Кочубеївський рудник –Кривий Ріг;</p> <p>«Дніпро: від козаків до металургів» тур: завод “Інтерпайп Сталь” – Історичний музей та будинок-музей Д. Яворницького – піша екскурсія містом Дніпро –Китайгород – Петриківка – Гречане (Козацький хутір "Галушківка") – Новомосковськ (огляд Троїцького собору) – Дніпро;</p>
Туристическая компания "Хотей Тревел"	<p>«Обзорная автобусно-пешеходная экскурсия по Днепропетровску» маршрут містом Дніпро;</p> <p>«Храмы Днепропетровска» маршрут місто Дніпро;</p> <p>«Экскурсия по Новомосковску» тур Дніпро – Новомосковськ – Дніпро ;</p> <p>«Поездка в Рубановское из Днепропетровска»</p>

	маршрут Дніпро – Рубанівське – Дніпро; «Екскурсія в Петриковку и Галушковку» тур Дніпро –Петриківка – Галушівка – Дніпро;
--	---

Черкаська область

Туристична компанія «Фламінго»	«Буцький каньйон, Жажківський кінно-спортивний комплекс» тур Черкаси – Сміла – Жажків – Буки – Черкаси; «Козацький край. Чигирин, Суботів, Холодний Яр» маршрут: Черкаси – Чигирин – Суботів – Холодний Яр –Черкаси; «Величний Канів» тур Черкаси – Канів – Черкаси; «Скарби Лопухіних (м. Косунь – Шевченківський)» тур Черкаси – Корсунь-Шевченківський – Черкаси; «Знайомтесь – наші Черкаси» тур Черкасами; «Умань. Софіївський дендропарк» тур Чернівці – Умань – Черкаси ;
Туроператор «Від краю – до краю»	«Чигирин – Суботів – Холодний Яр» тур Черкаси – Чигирин – Суботів – Холодний Яр – Черкаси; «Романтичне Східне Поділля» Черкаси – Вільховець –Легедзино – Умань – Леськове – Буки – Черкаси; «Скарби Кам’янщини» тур Черкаси – Кам’янка – Тясминський каньйон – Черкаси; «Від кріпака до графа» маршрут Черкаси – Тальне (Замок Шувалових) – Моринці – Черкаси;
	«Буцький каньйон, Жажківський кінно-спортивний комплекс» тур Сміла – Буки – Жажків – Сміла;

Туристична компанія «Top-travel»	<p>«Софіївка і уманські фонтани» тур Сміла – Умань – Сміла;</p> <p>«Незабутній тандем Корсунь+Мошни» маршрут Сміла –Мошни – Корсунь –Шевченківський – Сміла;</p> <p>«Стежками Холодного Яру» тур Сміла – Холодний Яр –Суботів – Чигирин – Сміла;</p> <p>«Уманська перлина - Софіївський парк» Сміла – Умань –Сміла;</p>
Турагенство «Феєрверк Мрій»	<p>«Каньйони Черкащини» тур Черкаси – Буки – Корсунь-Шевченківський – Черкаси;</p> <p>«Скарби Кам`янщини» тур Черкаси – Кам`янка – Черкаси;</p> <p>«Почаївська Сятиня» маршрут Черкаси – Почаїв – Черкаси;</p> <p>«Казкова Софіївка м. Умань» тур Черкаси – Умань –Черкаси;</p> <p>«Шлях Потоцьких» тур Черкаси – Сміла – Тальне – Умань – Сміла – Черкаси ;</p>
Туроператор «Відвідай»	<p>«Канів, Чигирин, Суботів, Холодний Яр» маршрут: Київ – Канів (Чернеча гора, Шевченківський меморіал, музей Т.Шевченка, музей «Тарасова світлиця») – Корсунь-Шевченківський (Корсунь-Шевченківський історико-культурний заповідник, каньйон річки Рось) – Стеблів (музей І. Нечуя-Левицького) – Чигирин – Суботів – Мельники (городища скіфського часу в Холодному Яру, Мотронинський монастир – Буда (1000-літній дуб М.Залізняка) –</p>

	Київ;
Туроператор «Anga Travel»	Дендропарк «Софіївка» і парк Фентезі тур Київ – Умань – Київ; «Загадковий Кінів і місто-музей Переяслів» маршрут Київ – Переяслів-Хмельницький – Канів – Київ;
KRAINA UA	«Буддийские Черкасы и Тясминский каньон» тур Київ – Черкаси – Кам’янка – Київ; «Экскурсия на конный завод+Букский каньон» маршрут Київ – Буки – Маньківський – Жашків – Київ; «Чигирин - Суботов - Холодный Яр» тур Київ – Чигирин – Суботів – Мельники – Київ; «Шевченко-тур» маршрут Київ – Шевченкове – Моринці – Канів – Київ; «Трипольские путешествия» Київ – Трипілля – Легедзине – Черкаська – Буки – Маньківська – Київ;
Турагенство «ЯСТРЕБ-ТУР»	«Сердце Холодного Яра» тур Київ – Черкаси – Чигирин – Суботів – Мельники – Чигиринський – Голоківка – Медведівка – Буда – Київ; «Украинский Тибет» маршрут Київ – Черкаси – Київ; «Дендропарк Софиевка – Умань» маршрут Київ – Умань – Київ»;
Туристичне	«Сказочная Софиевка» маршрут Черкаси – Умань – Черкаси; «Дорогами великих гетьманов» Черкаси – Чигирин – Суботин – Холодний Яр – Черкаси;

агентство «Персона»	«Тени забытых предков» Черкаси – Мошни – Корсунь-Шевченковський – Тальне – Леськово – Черкаси; «Каньоны Черкащины» Черкаси – Буки – Кам’янка – Черкаси; «Улочками старого города» маршрут Черкасами;
Бюро подорожей «Сім’я»	«Букский каньон + парк "Александрия» маршрут: Одеса – Буцький каньон – Жашків – Біла Церква – Одеса; «Ода любви – Софиевский парк» тур Одеса – Умань – Одеса; «Софиевский парк + Шоу фонтанов» маршрут Одеса – Умань – Одеса;
Туристичне агентство «ХерсON»	«Софіївський парк» тур Херсон – Умань – Херсон;
Туристична Компанія «Аккорд Тур»	«Дорогами Великого Кобзаря» маршрут: Київ – Переяслав-Хмельницький – Канів – Черкаси – Чигирин – Суботів – Умань – Київ;

Кіровоградська область

«Мандруй Україною»	«Урочище "Каскади" - Географічний центр України - Музей ракетних військ» маршрут Кропивницький – Злинка – Добровеличівка – Побузьке – Кропивницький; «Такий різний Кропивницький» тур містом Кропивницький;
	«Кременчуцька ГЕС: від початку будівництва - до наших днів» маршрут містом Світловодськ;

«Кіровоградщина туристична»	<p>«Старий Єлисаветград – архітектурна перлина Центральної України» маршрут Кропивницьким;</p> <p>«Новогеоргіївськ (Олександрія) – місто нашої пам'яті» маршрут Світловодськом;</p> <p>«Знам'янка - перлина Чорного лісу» тур Знам'янка – Петрове – Знам'янка;</p> <p>«Компаніївщина заповідна» тур Кропивницький – (ландшафтний заказник місцевого значення «Долинівсько - Покровський») Долинівка – (заповідне урочище «Розлитий камінь» та «Кіліповське») Софіївка – (пам'ятка археології «Межові камені») Нечаївка – (зелена садиба «Казковий рай») Виноградівка – (геологічна пам'ятка природи місцевого значення «Інгульська жила») Інженерівка – (загальнозоологічний заказник «Гнила балка») Сасівка – (ботанічна пам'ятка природи місцевого значення «Тернова балка» Зелене – (заповідне урочище «Кам'яна балка») Мар'ївка – Кропивницький;</p>
Туристична компанія «Фортеця»	<p>«Софіївський парк (Умань)» маршрут Кропивницький – Умань – Кропивницький;</p> <p>«Черкаси» маршрут Кропивницький – Черкаси – Кропивницький;</p>
Туристична компанія «Elita-Tour»	<p>«Кропивницький (Фортеця святої Єлизавети - Кіровоград) Миколаївка – Розумівка – Побузьке» тур Кропивницький – (хутір «Надія» та музей-заповідник І. Тобілевіча) Миколаївка – (усипальниця Раєвських)</p>

	Розумівка – (Музей ракетних військ стратегічного призначення) Побузьке – Кропивницький
Туристичний оператор «Україна Інкогніта»	«Туристичні та містичні: урочище Монастирище, український Стоухендж та Веселі Боковеньки» маршрут Київ –урочище Монастирище – Лозуватські скелі –Кропивницький –Нова Павлівка –Нечаївка –Косарі –Київ;
Кіровоградщина туристична	«Природа Кіровоградщини» тур: (парк «Веселі Буковеньки» Миколаївка – (Чорноліський заказник) Фрунзе – (Онуфріївський парк) Онуфріївка – (музей заповідник І.К. Тобілевича «Хутір Надія») Миколаївка; «Земля корифеїв» маршрут: Арсенівка – Мар’янівка –Бобринець – Кропивницький; «Кропивницький: історія, сучасність, майбутнє» тур Кропивницьким;
Туристическое агентство «МЕРИДИАН»	«Парк любви и вдохновения» тур Кропивницький – Умань – Кропивницький; «Золотая подкова Черкащины» маршрут Кропивницький – Черкаси – Умань – Чигирин – Канів – Корсунь-Шевченковский – Кропивницький.